

منطق استدلالی

(بررسی اختلافات منطقی ابن سینا، فخر رازی و شیخ اشراق)

تالیف:

مهدی جمالی

سرشناسه: جمالی، مهدی، ۱۳۶۳ -
 عنوان و نام پدیدآور: منطق استدلالی (بررسی اختلافات منطقی ابن سینا، فخر رازی و شیخ اشراق) / تألیف مهدی جمالی.
 مشخصات نشر: اراک: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص.
 شابک : ۵۰۰۰۰۰ ریال :: ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۰۲-۱-۲۷
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۴۹]-۱۵۲.
 عنوان دیگر: بررسی اختلافات منطقی ابن سینا، فخر رازی و شیخ اشراق.
 موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- نقد و تفسیر
 موضوع: Avicenna-- Criticism and interpretation
 موضوع: فخر رازی، محمد بن عمر، ۵۴۴ - ۶۰۶ ق. -- نقد و تفسیر
 موضوع: Fakhruddin Al-Razi -- Criticism and Interpretation
 موضوع: سهروردی، یحیی بن حبیش، ۵۴۹-۵۸۷ ق. -- نقد و تفسیر
 موضوع: منطق اسلامی / Logic, Islamic*
 منطق / Logic
 تصدیق (منطق) / Judgment (Logic)
 شناسه افزوده: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی
 شناسه افزوده: Press Organization Jihad-e Daneshgahji, Vahed-e Ostan Markazi
 رده بندی کنگره: ۶۶BC
 رده بندی دیویی: ۱۶۰
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۶۲۹۵۰
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

منطق استدلالی

(بررسی اختلافات منطقی ابن سینا، فخر رازی و شیخ اشراق)

تألیف: مهدی جمالی

ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی / واحد استان مرکزی

چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰

صفحه آرای: الهام بهرامی

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

۱- اراک - میدان شریعتی - دانشگاه اراک - کتاب فروشی جهاد دانشگاهی

تلفن: ۰۸۶-۳۲۷۸۹۶۹۰

۲- تهران - خ انقلاب بین فلسطین و چهارراه ولیعصر جنب مؤسسه نمایشگاه های فرهنگی ایران

تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵-۶

پایگاه اطلاع رسانی: www.isba.ir

پست الکترونیک: jahad.farhangi@yahoo.com

فروشگاه اینترنتی: www.jdbookfair

یا لطیف

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بیکران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگ این مرز و بوم در زمینه چاپ و نشر کتب علمی دانشگاهی، پژوهشی و فرهنگی طبق مأموریت لحاظ شده در اساسنامه جهاد دانشگاهی گام هایی هرچند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم، مؤثر واقع شویم. گستردگی ابزار ارتباطی و توسعه روزافزون آن، شرایطی را به وجود آورده که هرروز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم. گرچه این تحولات، حوزه نشر را نیز دستخوش تحول نموده و تنوع خاصی در شیوه های مطالعه ایجاد کرده است اما کتاب به عنوان قدیمی ترین راه دستیابی به اطلاعات و اطلاع رسانی، هنوز جایگاه خود را دارد. انتشارات جهاد دانشگاهی استان مرکزی بر این باور است که از مهمترین حرکت ها در راه بهبود ساختارهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور، دستیابی به تازه های دانش و نشر یافته های مفید پژوهشگران است. بدین منظور سعی وافر دارد تا در این زمینه فعالیت های مؤثرتری را در تولید محتوا، ترویج فرهنگ کتابخوانی، خدمات نشر و توزیع کتاب دنبال نماید و در این راستا از رهنمود مخاطبان و خوانندگان فرهیخته ای که می توانند ما را در ارتقای سطح کیفی و کمی این مهم یاری نمایند مشتاقانه استقبال می نمایم. امید است این دستاورد علمی و فرهنگی مورد بهره برداری دانشجویان، اساتید، پژوهشگران و علاقمندان ارجمند قرار گیرد.

انتشارات جهاد دانشگاهی

استان مرکزی

فهرست

فصل اول: تصورات	۱۹
مقدمه	۲۰
۱. نقدهای مشترک فخر رازی و شیخ اشراق	۲۲
۱-۱. امکان تعریف	۲۲
۱-۱-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد امکان تعریف	۲۲
۱-۱-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد امکان تعریف	۲۴
۱-۱-۳. دیدگاه شیخ اشراق در مورد امکان تعریف	۲۷
۱-۱-۴. نقد و بررسی امکان تعریف	۳۴
۱-۲. مهمجوریت و عدم اعتبار دلالت التزام در تعاریف	۴۵
۱-۲-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد مهمجوریت دلالت التزام در تعاریف	۴۵
۱-۲-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد مهمجوریت دلالت التزام در تعاریف	۴۶
۱-۲-۳. دیدگاه شیخ اشراق در مورد مهمجوریت دلالت التزام در تعاریف	۴۷
۱-۲-۴. نقد و بررسی مهمجوریت دلالت التزام در تعاریف	۴۷
۲. نقدهای اختصاصی فخر رازی	۵۷
۲-۱. تعریف فصل	۵۷
۲-۱-۱. تعریف ابن سینا از فصل	۵۷

- ۲-۱-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تعریف ابن سینا از فصل ۵۷ _____
- ۲-۱-۳. نقد و بررسی تعریف ابن سینا از فصل ۵۹ _____
- ۲-۲. تعریف حد ۶۱ _____
- ۲-۲-۱. تعریف ابن سینا از حد ۶۱ _____
- ۲-۲-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تعریف ابن سینا از حد ۶۱ _____
- ۲-۲-۳. نقد و بررسی تعریف ابن سینا از حد ۶۲ _____
- ۲-۳. شرط تساوی معرّف با معرّف ۶۵ _____
- ۲-۳-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد تساوی معرّف با معرّف ۶۵ _____
- ۲-۳-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تساوی معرّف با معرّف ۶۵ _____
- ۲-۳-۳. نقد و بررسی شرط تساوی معرّف با معرّف ۶۶ _____
۳. نقدهای اختصاصی شیخ اشراق ۶۷ _____
- ۳-۱. جواز تعریف به مفرد ۶۷ _____
- ۳-۱-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد جواز تعریف به مفرد ۶۷ _____
- ۳-۱-۲. دیدگاه شیخ اشراق در مورد جواز تعریف به مفرد ۶۷ _____
- ۳-۱-۳. نقد و بررسی جواز تعریف به مفرد ۶۹ _____
- فصل دوم: تصدیقات ۷۳ _____
- مقدمه ۷۴ _____
۱. نقدهای مشترک فخر رازی و شیخ اشراق ۷۶ _____
- ۱-۱. ارجاع قضایای شرطی به حملی و قیاس اقترانی شرطی به اقترانی حملی ۷۶ _____
- ۱-۱-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد قضایای شرطی و قیاس اقترانی شرطی ۷۶ _____
- ۱-۱-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد قضایای شرطی و قیاس اقترانی شرطی ۷۷ _____
- ۱-۱-۳. دیدگاه شیخ اشراق در مورد قضایای شرطی و قیاس اقترانی شرطی ۷۷ _____
- ۱-۱-۴. نقد و بررسی ارجاع قضایای شرطی و قیاس اقترانی شرطی ۷۸ _____
۲. نقدهای اختصاصی فخر رازی ۸۰ _____
- ۲-۱. حقیقت تصدیق ۸۰ _____

- ۱-۲. دیدگاه ابن سینا در مورد حقیقت تصدیق ۸۰
- ۲-۱-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد حقیقت تصدیق ۸۰
- ۳-۱-۲. نقد و بررسی حقیقت تصدیق ۸۱
- ۲-۲. شرایط تناقض ۸۴
- ۲-۲-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد شرایط تناقض ۸۴
- ۲-۲-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد شرایط تناقض ۸۴
- ۳-۲-۲. نقد و بررسی شرایط تناقض ۸۶
- ۳-۲. وجود رابط در قضایایی که محمول آنها مشتق است ۸۹
- ۲-۳-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد وجود رابط در قضایایی که محمول آنها مشتق است ۸۹
- ۲-۳-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد وجود رابط در قضایایی که محمول آنها مشتق است ۸۹
- ۳-۳-۲. نقد و بررسی وجود رابط در قضایایی که محمول آنها مشتق است ۹۰
- ۴-۲. حقیقت قضیه معدوله و شرط وجود موضوع در موجب و سالبه ۹۳
- ۲-۴-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد قضیه معدوله و شرط وجود موضوع در موجب و سالبه ۹۳
- ۲-۴-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد قضیه معدوله و شرط وجود موضوع در موجب و سالبه ۹۳
- ۳-۴-۲. نقد و بررسی قضیه معدوله و شرط وجود موضوع در موجب و سالبه ۹۵
- ۵-۲. تعریف عکس مستوی ۱۰۰
- ۵-۲-۱. تعریف ابن سینا از عکس مستوی ۱۰۰
- ۵-۲-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تعریف ابن سینا از عکس مستوی ۱۰۰
- ۵-۲-۳. نقد و بررسی تعریف ابن سینا از عکس مستوی ۱۰۱
- ۶-۲. تعریف قیاس اقترانی ۱۰۳
- ۶-۲-۱. تعریف ابن سینا از قیاس اقترانی ۱۰۳
- ۶-۲-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تعریف ابن سینا از قیاس اقترانی ۱۰۳
- ۶-۲-۳. نقد و بررسی تعریف ابن سینا از قیاس اقترانی ۱۰۶
- ۷-۲. تعریف ذاتی باب برهان ۱۰۹
- ۷-۲-۱. تعریف ابن سینا از ذاتی باب برهان ۱۰۹

- ۲-۷-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد تعریف ابن سینا از ذاتی باب برهان ۱۱۰
- ۲-۷-۳. نقد و بررسی تعریف ابن سینا از ذاتی باب برهان ۱۱۱
- ۲-۸. عکس مستوی سالبه مطلقه کلیه ۱۱۳
- ۲-۸-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد عکس مستوی سالبه مطلقه کلیه ۱۱۳
- ۲-۸-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد عکس مستوی سالبه مطلقه کلیه ۱۱۴
- ۲-۸-۳. نقد و بررسی عکس مستوی سالبه مطلقه کلیه ۱۱۴
- ۲-۹. نسبت اصل تناقض با سایر اولیات ۱۱۶
- ۲-۹-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد اصل تناقض ۱۱۶
- ۲-۹-۲. دیدگاه فخر رازی در مورد اصل تناقض ۱۱۶
- ۲-۹-۳. نقد و بررسی نسبت اصل تناقض با سایر قضایا ۱۱۷
۳. نقدهای اختصاصی شیخ اشراق ۱۲۵
- ۳-۱. قضیه جزئیه و کلیه ۱۲۵
- ۳-۱-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد قضایای جزئیه و کلیه ۱۲۵
- ۳-۱-۲. دیدگاه شیخ اشراق در مورد قضایای جزئیه و کلیه ۱۲۶
- ۳-۱-۳. نقد و بررسی دیدگاه شیخ اشراق در مورد قضایای جزئیه ۱۲۹
- ۳-۲. نسبت قضیه سالبه و موجه معدوله ۱۳۱
- ۳-۲-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد نسبت قضیه سالبه و موجه معدوله ۱۳۱
- ۳-۲-۲. دیدگاه شیخ اشراق در مورد نسبت قضیه سالبه و موجه معدوله ۱۳۱
- ۳-۲-۳. نقد و بررسی دیدگاه شیخ اشراق در مورد قضایای سالبه ۱۳۳
- ۳-۳. موجهات ۱۳۴
- ۳-۳-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد موجهات ۱۳۴
- ۳-۳-۲. دیدگاه شیخ اشراق در مورد موجهات ۱۳۴
- ۳-۳-۳. نقد و بررسی دیدگاه شیخ اشراق در مورد موجهات ۱۳۶
- ۳-۴. اشکال چهارگانه قیاس ۱۳۸
- ۳-۴-۱. دیدگاه ابن سینا در مورد اشکال قیاس ۱۳۸